

triestheid, blanke kerken schemeren verlaten in grauwigroene pleintjes of doemen op als monumenten van 'n versteend geloof, als altaren voor een verloren menschheid.... en een nietig voortschuivend menscheffigurtje, plots en verraderlijk door den schilder gefixeerd, brengt een onheimelijke sfeer met zich mede, een sfeer welhaast van zelfmoord of vervolgingswaan. ....

Dit intiem verhalende, dit dramatisch evocatieve, dat bij een Steinlen meer doelbewust en afgebakend is, is bij Utrillo zoo suggestief juist door de subtile onbestemdheid ervan, het niet-uitgesprokene erin. Wanneer men zich geheel overgeeft aan dit werk, is men geneigd er ongemerkt vanzelf op door te phantaseeren, totdat men zich op 'n gegeven moment afvraagt, of de gewaande gevoelens al dan niet in het schilderij feitelijk aanwezig zijn!

In zijn voorliefde voor het Parijsche straatleven als schilder kunstig motief werd Utrillo door de impressionisten, Renoir, Raffaëlli e.d. voorafgegaan; maar hoe ver staat Utrillo, dieper bekeken, van hen af! De gaafheid hunner voordracht ten eenenmale missend, vertoonen zijn doeken van begin af aan een indringender realiteitszin en tevens een romantischer gesteldheid, een besef althans „apart” te staan en geïsoleerd te zijn, dat men nooit, zeker nooit in die mate bij de impressionisten zal aantreffen. Bij Utrillo is de kunst minder doel-op-zichzelf: het element der biecht laat zich duidelijk gevoelen. Een en ander verscherpt zich al spoedig, met de jaren wordt de afstand met de impressionisten grooter. Utrillo's vizie wordt persoonlijker, zijn schilderwijze penetranter, de sfeer van zijn arbeid snerpender, bijtender, heviger, bandeloozer: soms roept het triviaalste gegeven als door een plotselinge onwillekeurige associatie, ontroerende of aangrijpende gevoelens op. Schildert Utrillo wel louter uit lust tot het vizueele schilderen? .... Onder zijn toets wordt het Parijsche straatleven al sterker gepekeld en gekruid, als van vreemde prikkelende geuren doortrokken: verlokkelijker en verleidelijker wordt het, maar ook triester, fataler, wranger. Deze kunst kan wreed zijn juist door haar sprankelende, pittoreske bekoring, waarachter zich iets dweepzieks en zenuwzieks, iets geëxalteerds en abnormaals verbergt. Wat een wonderlijk mengsel is Utrillo van den vlotten gevatten Parijsenaar en den vagabondeerenden dronkaard, van het onschuldige geloovige kind en den alles wetenden volwassene, die den levensbeker tot bittersten bodem leeg dronk. Veel gecompliceerder lijkt hij mij dan Jongkind, deze geniale zonderling en groote voorlooper van het impressionisme, met wien Utrillo veel gemeen heeft, zoo niet direct in het eigenlijke werk dan toch ongetwijfeld in zijn aanverwante tragische levensomstandigheden.

Utrillo schildert een lange straat: een alledaagsche straat, nuchter doodgewoon en waarvan de verveling ons op den duur tot 'n onduldbare